

Áltörténet-írás, források, kutatási módszerek

Láng Benedek

Lang@filozofia.bme.hu

St. ép fsz 15.

Miről lesz szó?

- a **történelem mesteriségéről, módszertanáról**, azaz hogy milyen forrásokból, milyen eszközökkel dolgozik, lesz gyakorlat is
- Hogy mi a különbség az átlagember megközelítése és a szakma módszertana közt, két példán demonstrálom: 1) Dan Brown, *Da Vinci Kód*, 2) Heribert Illig, *Kitalált középkor* (eltűnt 300 év),
- Kinek a hibája, hogy ezek az elméletek népszerűek? Az emberek a hülyék – vagy a gyakorló történészek nem nyújtanak olyan képet a szakmájukról, hogy az átlagosan tájékozott ember meg tudja ítélni, mikor verik át egy áltörténelmi kutatással

A *Da Vinci-kód* nem tudományos munka

- a kultúrkrimik műfajának meglehetősen izgalmas példánya.
- Egy kétezer évet átölelő összeesküvés felgöngyölítése
- Van benne: vallás és okkultizmus történet, Jézus kereszthalála, Mária Magdolna menekülése, a gnosztikus evangéliumok, a Szent Grál keresése, a Louvre kiállítótermei, a keresztény egyház, a templomos lovagrend története, a gótikus katedrálisok szerkezete, a megégetett boszorkányok, a Meroving-uralkodók dinasztiája, Leonardo da Vinci festményei, Newton sírja és egy sor megfejtésre váró rejtjelezett üzenetet.

- a könyv összességében azt sugallja, tudományos szempontból megállhat az elmélet,
- Ezt a képet erősítik a regény szövegét megelőző oldalon található kijelentések (pl. „A műtárgyakról, épületekről, dokumentumokról és titkos szertartásokról szóló, a regényben szereplő ismertetések megfelelnek a valóságnak.”),
- valamint Dan Brown is úgy nyilatkozik
- Sok millió példányban kelt el, megfilmesítették, Úgy tűnik, sok olvasó bibliai, történelmi és művészettörténelmi ismereteit inkább *A Da Vinci-kódból* meríti, mint magából a Bibliából és a mértékadó szakkönyvekből.

Történet – ugye mindenki ismeri?

- A Louvre Nagy Galériájában éjszaka lelövik Jacques Saunière kurátort.
- Robert Langdon, a Harvard „vallásos szimbológia” professzorát vádolják meg.
- A professzor a meggyilkolt kurátor unokájával, a kriptológus Sophie Neveu-vel együtt menekülve és nyomozva igyekszik megfejtetni, mi is állhat a büntett háttérben.
- hatszáz oldalon keresztül jelek, rejtvények és rejtélyek labirintusában bolyongunk, és művészettörténelmi, „szimbológiai”, kriptológiai és történelmi elemzések révén lassan fény derül a titokra, amely valójában nem is egyetlen összeesküvés, hanem mindjárt kettő.

- Jacques Saunière egy titkos társaság, a Sion rend nagymestere volt, gyilkosa pedig egy ismert keresztény rend, az Opus Dei megbízásából tevékenykedik. A Sion rendet hatalmas titok őrzésére alapították 1099-ben Jeruzsálemben a templomos lovagrend háttérszervezeteként.
- E titkot gondozták illusztris nagymesterei, Nicolas Flamel, Botticelli, Leonardo da Vinci, Robert Fludd, Robert Boyle, Isaac Newton, Victor Hugo és Jean Cocteau.
- A titok pedig az, hogy a Dávid nemzetségéből, tehát királyi vérből eredő Jézus és Mária Magdolna, Benjamin leszármazottja, házasok voltak. Gyermeük is született, s tőlük származik a Frank királyok dinasztiája, a Meroving család, amely idővel áldozatul esett a titkot eltüntetni kívánó hivatalos egyház intrikáinak. Mégsem halt ki azonban: leszármazottaik köztünk élnek, a Sion rend védelmében.

De hogy jön a Grál a képbe?

- A szent Grál valójában nem egy tárgy, nem a Jézus vérének felfogó kehely, hanem – amint a szó etimológiája is mutatja: San graal, Sangreal, Sang real – királyi vér, Jézus és Mária leszármazottainak királyi nemzetsége. + Dél-Franciaországba menekült Mária Magdolna csontjait tartalmazó szarkofág. A Grál tehát nem csupán a királyi nemzetség jelképe, hanem Máriaé (aki az elmélet szerint bizonyos értelemben valóban a Krisztus vérének felfogó edény), és közvetve az elmúlt kétezer évben elnyomott női princípiumé is.
- A keresztény egyház – mely Constantinus császár vezényletével pusztán „többségi szavazással” döntött Jézus isten volta mellett Niceában – ellenérdeklődött a titok napfényre kerülésében: Jézus királyi és ember volta jelentene fenyegetést a keresztény dogmákra.

- apokrif evangéliumok: Mária sokkal több volt Jézus egy tanítványánál. Az egyház a kanonizáció során megszabadult a ma gnosztikusnak nevezett evangéliumoktól, majd elnyomta a nőiség tiszteletét, végül pedig fellépett a titok tudói ellen, és kegyetlenül felszámolta a templomos rendet, amely a Sion rendjének leányszervezete, és így maga is a Grál-titok őrzője volt.
- A történet ott válik egy kissé inkohérensé, hogy a titok megőrzésére felelősödött rend tagjai és nagymesterei lépten nyomon olyan jeleket hagytak hátra, amelyek Langdon és Sophie Neveu-t a megfektetéshez vezetik. A királyi vérségről és a titkos nőiségről a legtöbb kulcsot Leonardo da Vinci festményei, *Az utolsó vacsora*, a *Mona Lisa* és *A Sziklás Madonna* kínálják.
- Beszélő nevek (Saunier, Sophie Neveu, Bezu Fache)

- Dan Brown több nyilatkozatában utalt rá, hogy kiterjedt történelmi kutatómunkát végzett. Ez persze lehet igaz, semmi nem zárja ki, hogy önálló kutatást folytatott volna, ugyanakkor nem is utal rá semmi. A konspiráció elemei ugyanis több ízben megjelentek már nyomtatásban,
- néhány, a feminista tudomány területére tartozó, vitatott, de szakmai szempontból komoly mű, például Elaine Pagels *The Gnostic Gospelje*
- zömében azonban olyan áltudományos könyvek, amelyek „bizonyítékait” és „eredményeit” számos alkalommal cáfolták, módszertanát több ízben kritizálták.
- Lynn Picknett, Clive Prince, *The Templar Revelation: Secret Guardians of the True Identity of Christ*. Utóbbi szerzőpáros könyvet jelentetett meg a „Rudolf Hess-rejtély” megoldásáról, a torinói lepelről (amelyen nem Krisztus arcának lenyomatát látjuk, hanem Leonardo da Vinci fényképét), a *Csillagkapu összeesküvés* című művük pedig az ufókról szól.

- Michael Baigent, Richard Leigh és Henry Lincoln *Holy Blood, Holy Grailje* (magyarul: *Az abbé titka: szent vér, szent grál*. General Press, Budapest, 1994), az összeesküvés-elmélet legelső ismertetése. Brown beszélő neveinek egyikével is elismeri adósságát: Leigh Teabing valójában a Leigh–Baigent szerzőpáros nevének anagrammája. Egészen jó vicc, amikor Leigh Teabing idézi a Leigh–Baigent-könyvet, és eredményeit kétesnek nevezi.
- A *Szent vér, szent grál* a maga módján kiváló mű, meglehetősen találékonysággal kínál magyarázatot egyetlen, viszonylag koherens elmélet keretében az elmúlt kétezer év történetének a Kennedy-gyilkosságon kívül talán minden rejtélyére. Leigh, Baigent és Lincoln ugyanis önkényesen módon hoz kapcsolatba dolgokat egymással.

- Mennyiben vehető komolyan a szent vér elmélete?
- Európa elmúlt kétezer évének keresztény kultúrája, vallása és tudománya férfiközpontú volt, (Ez csak egy része azon eszközöknek, amelyekkel Brown a női olvasók népes táborát megcélozza).
- A kánonba be nem került alternatív evangéliumokból olyan üzenet is kiolvasható, ami a Bibliából nem. Mintha Mária szerepe Krisztus tanítványai közt jelentősebb volt, mint a későbbi tradíció tartja. Mária, még ha nem tekintjük is rögtön Jézus házastársának, a kezdeti egyházban fontos szerepet tölthetett be, akár mint Péter riválisa.
- A gnosztikus evangéliumokat persze a bibliakutatás a kanonikus evangéliumoknál későbből keltezi,
- Jézus házasember volt-e – viták valóban vannak

- Azt azonban már nehezen lehet komolyan venni, hogy Jézus isten voltának tanítása pusztán a niceai zsinattal (325) kezdődött volna, valamint hogy Constantinus parancsára megsemmisítették volna a gnosztikus evangéliumokat. Jézus isten volta már a Niceát megelőző szerzőknél is központi téma volt, amelyért sokan még a kinhalált is vállalták. Egyébként is nehéz elképzelni, hogy a keresztény közösségeket ne sokkolta volna, ha vallásuk dogmatikájában ilyen gyökeres változást konstatálnak. ((A niceai zsinat valóban foglalkozott krisztológiai kérdésekkel, és valóban állást foglalt az isteni lényeg mellett, ugyanakkor az emberi lényegét sem zárta ki. Krisztus teljes isteni és egyben emberi természetét a khalkedóni zsinat (451) mondta ki.))

És most jönnek a problémák!

- Mária provençe-i emigrációja. Dél-Franciaországban valóban ápolják Mária kultuszát, a helyi templomokban őrzött relikviáit pedig nagy tisztelet övezi, több helyen Mária koponyája. De az ereklyék ottlétéről a XIII. századot megelőzően nincs forrásunk, a Mária helyi útjairól szóló történetek pedig a IX. századból származnak.
- Vatikánként hivatkozik a pápai udvarra, annak ellenére, hogy a pápák székhelye csak a legutóbbi időkben lett a vatikáni palota. A középkorban többnyire a Lateránból kormányozták a kereszténységet, ha egyáltalán Rómában voltak, mert a Brown által leginkább tárgyalt XIV. század jelentős részében tudvalevőleg éppen Avignonban székelték a pápák. A VII. században „a Vatikán orgyilkosairól” beszélni egészen értelmezhetetlen.

- Az inkvizíció - ötmillió nőt égetett meg boszorkányként? 1450 és 1750 közti áldozatainak legmagasabb becslült számai 40 és 50 000 közé esnek, nem mind nők voltak
- A Grál-lovagok miért fejezték volna ki magukat kódokban, s miért mondták, hogy a Grál keresésére indultak, amikor valójában a szent nőiséget kutatták. Az egyház haragjától nemigen kellett tartaniuk, ugyanis alapvetően irodalmi figurák voltak
- A „Sang real” etimológia a nyelvészettudomány etimológiai kutatásai pedig ritkán indulnak ki abból, mely szavak tűnnek ma hasonlóknak egymáshoz. Ez inkább az önjelölt magyarságeredet-történetek eszköztárába tartozik (vö. Nabukodonozor – Nebolondozzonazúr).

- A templomosok aligha kódolhatták a női princípiumokat a gótikus templomok architektúrájába, harcoló alakulat voltak, katedrálisokat nemigen rendeltek meg
- A templomos rendet nem V. Kelemen pápa számolta fel, hanem Szép Fülöp francia király, aki a francia pápát eszközként használta. (DRUON) Már csak ezért sem szórhatta a megégetett lovagok hamvait az Avignonban székelő Kelemen a Tiberisbe. Bár a rendet valóban megszüntették, a lovagok közül csak mintegy 120 szenvedett tűzhalált (köztük Jacques de Molay, a rend nagymestere), és Franciaországon kívül nem volt jellemző, hogy megkínozták volna őket.

- Leonardo da Vinci: az *Utolsó vacsorán* Krisztushoz legközelebb ülő személy nem annyira Mária, mint inkább János, akit Leonardo hagyományosan szakálltalanul és meglehetősen nőiesen festett meg. Ha mégis Mária volna, akkor az asztal körül csak tizenegy tanítvány lenne jelen, s azt kérdezhetnénk, hova tűnt János, a kehely nem található az asztalon (Brown ebből következtetett arra, hogy a kehely valójában Mária), ugyanis a művész a képen azt a János evangéliumbeli jelenetet dramatizálja, amelyen a megváltó bejelenti, a tanítványok egyike el fogja árulni őt. Kehelyről ebben a szövegrészben pedig nem esik szó. A festményt senki nem tartja Leonardo „androgün önarcképének”. Bár Brown azt állítja, sevillai művészeti tanulmányai során jutott ilyen konklúziókra, mégis szinte egy az egyben idézi a *Templar Revelation* állításait.

- Az Opus Dei létezik, de a katolikus egyház szervezetén belül. Önsanyargatás valóban, de az már inkább a pletykák területére tartozik, hogy a rendet felelősség terhelné I. János Pál rejtélyes haláláért vagy a vatikáni bankbotrányért.
- A Sion rend létezik, de nem 1099-ben alapították Jeruzsálemben, hanem 1956-ban Franciaországban. Alapítója, Pierre Plantard korábban több szabadkőműves-ellenes és antiszemita szervezet tagja volt, a második világháborúban a vichyi kormánynak igyekezett felajánlani szolgálatait. Azokat a Bibliothèque Nationale-ban elhelyezett „dokumentumokat”, amelyekből Leigh, Baigent és Lincoln nagy fáradsággal felgöngyölítette a vérvonal titkát, minden bizonnyal maga Plantard helyezte el. MIÉRT?
- titkos vérvonal manapság több családban él tovább, a Stuart, a StClaire és a Plantard nemzetségben. (Plantard nem kispályázott!)

MÓDSZERTAN

- forráskritika és ténykezelés: Dan Brown a kutatómunkát végző tudóst ábrázolja. nincsen szimbológia a Harvardon, bármit jelentsen is ez a szó. Másrészt általában nem nevezük tudományos igényű kutatásnak azt, amikor valaki kizárólag XX. században megjelent másodlagos irodalmat kapkod le önkényesen a polcra, és mindent összefüggésbe hoz, ami hasonlóan tűnik. Nincs olyan tudós, aki ismer minden késő antik közel-keleti nyelvet
- Mindent összevetve, Indiana Jones jobban emlékeztet valódi régészre, mint Langdon történészre.
- Hisz abban, hogy a világon minden jel utal valami további szimbólumra, minden szöveg mélyebb üzenetet rejt – *kivéve* éppen Jézus és Mária bibliai kapcsolatát, mert annak szemlátomást semmiféle metaforikus, misztikus vagy szimbolikus tartalmát nem hajlandó elfogadni, kizárólag szexuális értelmezését tartja lehetségesnek.

Az óra alapkérdése:

- De kell ezt mind tudnia egy művelt átlagembernek? Biztos? A történész ezeket az érveket kell, hogy hangoztassa? Meggyőzőek ezek az érvek? Miért hiszik, hogy nekem van igazam és nem brownnak?
- Ebből talán csak az erős, hogy összeesküvéselemlet,
- Nem próbálkoznak konferencián csak a könyvpiacra,
- És hogy mindent magyaráz az elméletük

Kitalált középkor Heribert Illig,

- a középkor közel háromszáz éve, a 614 augusztusa és 911 szeptembere közti időszak valójában meg sem történt, utólag iktatták be a történelembe. Minderre a híres, XIII. Gergely pápa féle 1582-es naptárreform alapján következtetett.
- Gergely idejében ugyanis a Julius Caesar által bevezetett Julianus-naptár olyan eltérést mutatott a valódi időhöz, a rendszeresen visszatérő csillagászati eseményekhez képest, hogy sűrűsége be kellett avatkozni.
- Ezzel a módosítással már egészen szoros harmóniába tudták hozni a naptári évet a csillagászati évvel
- De csak 10 napot iktattak be (1582. október 4. után mindjárt 15.) a 13 helyett, miért? Illig ebbe kapaszkodik bele (Niceai zsinaton már beiktattak 3-at, de erre nincs közvetlen forrás)

ki és miért tett ilyen furcsaságot, hogy kitalált 300 évet?

- VII. (Bíborbanszületett) Konstantin bizánci császár, II Szilveszter pápa (aki a mi István királyunknak koronát küldött), és tanítványa, III. Ottó német római császár felelős a trükkért. Céljuk pedig az volt, hogy Nagy Károly személyében egy Ottó számára előnyös, hatalmas elődöt kreáljanak (de – kérdezhetnénk, miért egy másik uralkodó házból?), valamint az, hogy Ottó, akinek uralma így az ezredik év idejére esett, ezeréves uralkodóként tűnhessen fel.

mit is tudunk az említett 300 éves időszakról?

- a magyar honfoglalás, Mohamed élete, Nagy Károly uralkodása. Könnyen lehet, hogy ennél több így hirtelen – hacsak nem érdeklődünk különösen a történelem iránt – nem is jut eszünkbe.
- És éppen ezt használja ki Illig, összemossa az átlagember tájékozatlanságát a tudomány tudáshiányával.
- A korszak kutatói ugyanis meglehetősen sokat tudnak erről az időszakról, tudásukat pedig részben tárgyi emlékekre alapozzák (ezek Illig szerint egytől egyig hamisítványok), valamint írásos dokumentumokra. Itt a probléma: nagyon sok dokumentum későbbi másolatban maradt fenn (de ettől még hiteles), sok más oklevél pedig tényleg hamisítvány.

- az Iliász se maradt fenn eredetiben, mégsem gondoljuk, hogy hamisítvány volna. Szent István magyar király oklevelei és törvényei is csak későbbi feljegyzésekből ismertek, de azért még nem akarjuk első királyunkat kitörölni a történelemből.
- Illig Németországon kívül csak hazánkban rendelkezik ismertséggel. Ha Illignek igaza van, akkor mi lehetünk a hunok.

Hogyan érvelhetünk ez ellen?

- az evidenciák konvergenciája. Túl sok egymástól független jel (írott dokumentum, régészeti lelet, építészeti, művészeti alkotás, stb.) utal arra, hogy a fenti időszak valóság volt.
- praktikus probléma is: hogyan lehet levelezni egy ilyen, egész Európára kiterjedő csaláttal? Nyomok nélkül? Az elszigetelt és viszonylag alacsony műveltségű kolostorok hogyan tudtak kiemelkedő irodalmat – többek közt ófelnémet költeményeket – alkotni? Csupán a korszak kiadott forrásai több mint hetven vaskos kötetre rúgnak, ehhez jönnek hozzá a kiadatlan kéziratok. még hozzá kellett igazítani a kitalált évszázadok előtti és utáni időszak forrásait is.
- Más kultúrák kronológiája
- A földtengely precessziós mozgása

ha egy történész komolyan venné Illig elméletét

- igyekezne azonosítani a hamisító műhelyeket, dokumentálni a köztük lévő kapcsolatot, levelezést, kimutatni a koholt szövegek formai egyezéseit, és más pozitív evidenciával alátámasztani az elméletet.
- Illig kiragadott idézetekkel dolgozik, nem ritkán olyan középkorászoktól idézve, akik soha nem vennék komolyan a kitalált középkor elméletét. A szakma belső vitáját használja ki
- nem szakmai kérdésről van szó, nem tesz kísérletet a szakma meggyőzésére - az érvek célpontja inkább a történelem terén közepes tájékozottságú, de a szakmában nem mindig bízó közvélemény.

- Illig fél évenként jelentet meg egy könyvet, és minden művében sok száz könyvre és cikkre hivatkozik. Ez a teljesítmény mégiscsak túlzásnak tűnik. A nyilvánvaló rosszhiszeműsége (mármint, hogy Illig tudatában van annak, hogy hülyeséget állít) utal ugyanakkor, hogy a *Kitalált középkorban* gyakorlatilag nincs forráshivatkozás. Miért is baj ez?
- A forráshivatkozások hiánya, amelynek súlyosságát minden történész azonnal belátja, nem biztos, hogy ugyanilyen végzetesnek hangzik egy mégoly művelt laikus számára.

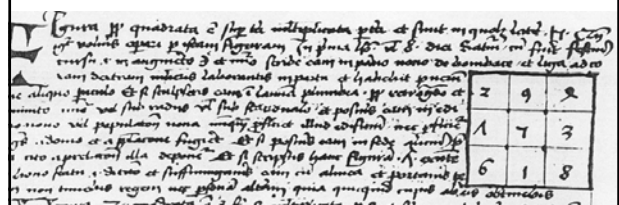
- A probléma a történelem-oktatás és népszerűsítés jellegében rejlik: évszámokat, „tényeket”, objektív adatokat tanulunk, és teljesen rejtve marad, hogy minden, amit például a magyar történelemben az Árpád-korról tudunk, végeredményben nehezen olvasható, nehezen értelmezhető okleveleken található, nem csak, hogy latin nyelven, hanem olyan írással, rövidítésrendszerrel, amelynek kibogozásához speciális, ún. paleográfiai tudásra van szükség. Amit mi egyetlen koherens történetként olvasunk, valójában rengeteg apró – sokszor bizonytalan – részlet történeté fűzése. 18 éves korunkra igen kiterjedt ténytudással rendelkezünk, a történettudomány valódi műveléséről azonban szinte semmit nem tudunk meg.

- A tankönyvírás és a „szakma” közötti szakadékról az áruklodik, hogy a középiskolai történelemoktatásban – tisztelet egy-két kísérleti programnak – a források elemzése háttérbe szorul, s föl sem merül a kérdés, mi módon keletkezik a történelmi ismeret. Nem csoda hát, hogy a történelem a laikus közönség számára főként lexikális ismeretek tárházaként jelenik meg, nem pedig a legkülönbözőbb természetű források kritikája és egybevetése által megvalósuló újraértelmezés folyamatként, amelynek eredménye mindaz, amit a történelemről alkotott tudásnak nevezhetünk. (Galamb György, „*Időkiforgatókönyv*” *Élet és Irodalom*, 2003/13.)

mit tudunk pl. a középkorról?

- Tudásunk oklevél alapú, paleográfia, stb, minden csata, hadjárat innen tudott, adománylevelek stb.
- Kkor: 300 E db oklevél maradt fenn, ennek fele 15. sz és 16. eleje - Ez 2-5 százaléka az összesnek – DE EZ IS CSAK EGY BECSLÉS
- 1000 darabos puzzle-ből van 30-50 db, ebből kell kirakni a képet
- DE ez azt jelenti, hogy semmit sem tudunk? Nem, ha jól értjük, hogy milyen módon bizonytalan a tudásunk, és milyen módon biztos, nem dőlünk be ezeknek
- Nem fog kiderülni, hogy Szt István nem is létezett, de az pl kiderülhet, hogy nem is a császári udvarból hozta az imokokat

Egy középkori kézirat:

Georges Duby

- Tényleg azt hiszem, hogy egy történelmi munka, a történetírás irodalmi műfaj. Olyan műfaj, amely - legalábbis tág értelemben - a 'szórakoztató irodalom' körébe sorolható. Kielégíti ugyanis az embernek azt az igényét, hogy kilépjen önmagából, elmeneküljön a mindennapi valóságból, felszabaduljon a kötettségek alól. Ez meggyőződésem. Regényíró és történész között azonban az a különbség, hogy az utóbbinak kötelessége figyelembe venni a szembeötölő tényeket, s az 'igazmondás' igénye inkább foglalkoztatja, mint a 'valóság' kifejezése.
- (...) A történész, tudatosan, egyetlen nyomot sem hanyagolhat el. Felfedezését, képzeletének alkotását egy szigettengerben kell elhelyeznie. Ebben a szigettengerben nyilvánvalóan vannak szembeötölő nagyobb szigetek, amiként vannak kisebbek is, amelyek közt a történész könnyedén elhajózik sőt vannak nagy vízfelületek is, amelyeken igazán kiélheti a szenvedélyét.

- A múltról sem (egyébként semmiről sem) lehet bármit írni.
- ... csak azt nevezhetjük történelemnek, ami a lehető legpontosabb utalás egy meghatározott időszakra. Ebből adódik az a szükségszerűség, hogy lehorgonyzási pontokat kell találni az időben, amelyek köré csoportosíthatók az adatok."
- Georges Duby - Guy Lardreau: Párbeszéd a történelemről, (Akadémiai K., Bp., 1993.) 36-37., 54.o

Miért „áltudományosak” Dan Brown és Illig történetei?

- A múlttól több egyaránt jó beszámoló adható, de ez nem jelenti, hogy ne lehetne rosszat is írni. Definiálhatunk új megközelítést, forráscsoportot, kérdést, témát, és akkor valóban más beszámólót fogunk kínálni.
- A fenti történetek ugyanannak a tudományos hagyománynak a részét képezik, mint amelyben az általuk cáfolt állítások születtek, ugyanabban a kutatási módszertanban és logikában hisznek, hasonló bizonyítási eljárásokat tartanak érvényesnek. Ha azonban egyszer elfogadtuk a bizonyítási játékszabályokat, azok köteleznek, és kénytelenek leszünk elfogadni azok érveit, akik a szabályokat korrektebben alkalmazzák, mint mi.

Mi rejtezik az ilyen könyvek népszerűsége mögött?

- a nagyközönség a valódi tudományt unalmasabbnak és szürkébbnek látja, mint amilyen valójában, s ezért nyitottabb az áltudományos eredmények iránt.
- Ez a közvélemény minden bizonnyal kissé unalmas, poros, bátortalan figuráknak tartja a történészeket, akik bizonyára nem látnak át oly sok tudományterületet mint Illig vagy Dan Brown, de ha átlátnak is, nem elég merészek, hogy efféle izgalmas hamisítást tételzen fel.
- a történész ahogy néha elképzeli:
- nyugodt, olvasgató figura barna köpenyben, dohányzik, kicsit életidegen, nem tudja mi az az mp3 lejátszó, kicsit poros,

- persze van ilyen is, de sok történész: inkább menedzser, mobilon szervez, rádióban, tv-ben ad interjút, több folyóiratnak a szerkesztője, pályázatokat ír, hogy legyen pénze konferenciára, külföldi kutatóútra, könyvekre, a gyereke biciklijére, konf-t szervez, magyart, nemzetközit, bírálja mások pályázatát, egyetemen tanít, és a tantárgyfejlesztés és az oktatás elviszi az idejét, mindig szeretne eljutni a könyvtárba, rengeteg könyv megy át a kezén, de nehéz ezeket rendszeresen elolvasni – szóval ugyanolyan időproblémákkal küzd, mint mindenki más

de amikor végre jut ideje kutatni, akkor forrásokat vesz kézbe

- a legkevésbé sem vesz kézpénznek semmit, gyanakszik, hogy valami hamisítás – egy kicsit olyan mint egy nyomozó
- a történelemtudomány bővelkedik a hamisítás- és összeesküvés-elméletekben, még ha ezek rendszerint kisebb volumenűek is: Igaz azonban, hogy ezek a viták nem alkalmasak arra, hogy körüjük klubok szerveződjenek, vagy hogy mágikus tartalmukat titkos társaságok a praktikum szintjére emeljék. A középkorban valóban történtek hamisítások, és ezeket az Illig által kritizált történészek sokszor fel is tudják deríteni, az azonban már értelmezhetetlen a kutatók számára, hogy egy egész korszak az volna.